

Odzivi

Miha Preinfalk

**Nekaj dopolnil k članku Irene Žmuc
Zapuščina grofa Janeza Andreja
Auersperga
(Kronika, 51, 2003, št. 3, str. 249-
266)**

Plemstvo na Slovenskem je v zadnjem času priljubljena tema zgodovinarskega raziskovanja. Po nekaj desetletnem premoru dobiva ta pomemben segment družbe na Slovenskem znova tisto veljavo, ki mu je kot nosilcu gospodarskega, kulturnega in političnega razvoja nedvomno pripadala. Tudi sam se že nekaj let ukvarjam z raziskovanjem plemstva, natančneje z rodbino grofov in knezov Auerspergov (predvsem z njenimi genealoškimi problemi), ki so tudi tema moje doktorske disertacije. Prav zaradi tega me je pritegnil članek Irene Žmuc v zadnji številki Kronike, v katerem avtorica analizira zapuščinski inventar Janeza Andreja grofa Auersperga (1615-1664), torej tistega grofa, ki je dal svojo palačo v Ljubljani (danes poslopje Mestnega muzeja) preurediti v takšno podobo, kakršno poznamo še danes. S pomočjo popisa inventarja po umrlem grofu nam avtorica na zanimiv način predstavi grofovo domače okolje znotraj njegovih treh palač oziroma gradov (Ljubljana, Turjak in Dragomelj), ki nam pove marsikaj o vsakdanjem življenju ne le omenjenega grofa in njegove družine, temveč tudi o življenju plemstva na takratnem Kranjskem na sploh.

Ker se avtorica v svojem prispevku na nekaterih mestih sklicuje tudi name, se čutim v nekem smislu dolžnega, da k omenjenemu prispevku podam nekaj izsledkov svojega raziskovanja. Moje dopolnitve in popravki se nanašajo predvsem na tiste dele teksta, kjer avtorica predstavi družino Janeza Andreja. Pri tem bi želel poudariti, da moj namen nikakor ni kritizirati sicer odličnega članka, ampak želim izkoristiti priložnost in predstaviti tista svoja nova odkritja o rodbini Auersperg, ki bodo dopolnila in popravila nekatere do danes uveljavljene pomanjkljivosti in napake o historiografski podobi omenjene plemiške rodbine.

Na str. 250 avtorica napačno navaja, da je starejši brat Janeza Andreja umrl v letu njegovega rojstva (torej leta 1615), in se pri tem sklicuje na Schönleben. Dejstvo je namreč, da je bil Janez Andrej edini sin svojih staršev Herbarda in Felicite, ki sta se poročila leta 1609. V naslednjih šestih letih so se jima rodile štiri hčerke – prva (Ana Elizabeta) že leto po poroki – in sin Janez Andrej (1615). Schönleben o tem pravi: *Haec illi genuit Joannem Andream stirpis propagatorem*,¹ kar bi po slovensko zvenelo nekako takole: *Ta (mama Felicita) mu (očetu Herbardu) je rodila Janeza Andreja, nadaljevalca rodu*. O kakšnem starejšem bratu Janeza Andreja ni torej nobenih poročil.

Imena "Herbard", ki je bilo (in je še danes) zelo pogosto ime v rodbini Auersperg, ne smemo sloveniti kot "Herbert", ker sta to dve različni imeni. Na voljo imamo dve izbiri – bodisi da ga pustimo v originalni, nemški obliki "Herward" ali pa ga poslovenimo iz latinske oblike, ki je "Herbardus" in ne "Her(i)bertus". Pravilno je torej "Herbard". To onomastično vprašanje v slovenski historiografiji nima širokega konsenza, kar se navsezadnje odraža tudi v samem članku Irene Žmuc, v katerem avtorica uporablja kar tri oblike imena – Herbert (str. 250) ter Herward in Herbert (str. 252).

Glede navedbe, da je Janez Andrej leta 1630 "starejši turjaški veji – baronom – pridobil naziv državnih grofov" (str. 250), je potrebno dopolniti, da sta bila Janez Andrej in njegov stric Ditrih 11. septembra 1630 skupaj povzdignjena med državne grofe. V grofovski diplomi je sicer najprej omenjen starejši Ditrih kot nadaljevalec mlajše turjaške veje in nato še mlajši Janez Andrej kot nadaljevalec starejše turjaške veje.² S tega stališča bi bilo tudi potrebno popraviti avtoričino navedbo, da je stric Ditrih leta 1618 prevzel "skrbništvo nad mladoletnim grofom" (str. 250). Grof je Janez Andrej postal šele leta 1630, dvanajst let prej, ob očetovi smrti, pa je bil še baron.

Žena Janeza Andreja, Ana Elizabeta, ni bila le plemenita, ampak že baronica Lamberg. Njeno

¹ Janez Ludvik Schönleben: *Genealogia illustrissimae familiae principum, comitum et baronum ab Aursperg*. Labaci 1681, str. 23.

² Steiermärkisches Landesarchiv, A. Auersperg, Familie, K. 8, H. 158.

rojstno letnico moramo postaviti v čas okoli leta 1621, o čemer priča tudi napis na njenem portretu: *A[nna] E[lisabeta] G[räfin] V[on] A[uersperg] G[e-borene] F[reiin] V[on] L[amberg]. Aetatis suae XXVI. 1647.*

Pri naštevanju otrok Janeza Andreja in Ane Elizabete (str. 251) avtorica pravilno ugotavlja njihovo število – 10 (šest dečkov in štiri deklice), vendar pri naštevanju izpusti tretjerojenega sina Janeza Herbarda (1643-1701), ki je bil poročen (1670) z Marijo Konstanco grofico Trauttmansdorff in začetnik tistih vej grofov Auerspergov, ki so se osnovala na štajerskem gospostvu Kirchberg am Wald ter na Mokricah in Čušperku. Najstarejši sin Andrej Trojan je padel 1. maja 1665 in je pokopan pri frančiškanih v Kroměřížu.³ Drugorojeni sin Volf Engelbert ni umrl leta 1701, temveč 24. marca 1709.⁴ Ferdinand Vajkard (rojen 1644) je umrl leta 1646, Janez Karel (rojen 1655 in ne 1656) pa kot stiški cistercijan z imenom Bernard 8. januarja 1688.⁵

Omemba cesarja Ferdinanda V. (str. 251) je lapsus, kajti cesar s tem imenom in to zaporedno številko ni obstajal. Gre seveda za cesarja Ferdinanda III. Tudi *Verordnete* se prevaja kot (stanovski) poverjenik in ne kot odbornik.⁶

Med popisovalci inventarja po umrlem grofu (str. 252) sta bila tako Daniel Egkh kot Bernardin Barbo barona in ne le plemenita.⁷ Isenhausni pa nikoli niso živeli na Igu, temveč na Zduši pri Kamniku. Lastniki Iga so bili v tistem času baroni oziroma kasneje grofi Engelshausi.

Ob fotografiji zlate zapestnice iz prve polovice 17. stoletja (str. 253) naj mi bo dovoljeno, da razrešim inicialne AEFVA takole: *A[nna] E[lisabetha] F[reiin] V[on] A[uersperg]*. Skoraj gotovo gre za najstarejšo sestro Janeza Andreja, Ano Elizabeto (1610-1636), ki se je leta 1629 poročila z Janezom Ferdinandom grofom Porcia (ali Portia).

Toliko o Janezu Andreju grofu Auerspergu, gospodu oziroma baronu šumberškem in žužemberškem (zakaj torej Schönberški in Seisenberški? (str. 262)) in njegovi družini. Mimogrede, tudi letnici v kolofonu (1645-1684) sta napačni – Janez Andrej je živel med letoma 1615 in 1664.

⁷ Za boljše razumevanje različnih plemiških nazivov je potrebno povedati, da se je plemstvo delilo na različne stopnje, pri čemer moramo upoštevati rahlo razliko med plemstvom do leta 1806 ter kasnejšim nemškimi in avstrijskim plemstvom. Stopnje so si od najnižje do najvišje sledile v tem vrstnem redu:

- a) enostavno oziroma netitulirano plemstvo (samo s predlogom "von")
- b) vitez (predvsem v Avstriji in na Bavarskem)
- c) baron
- d) grof
- e) knez
- f) vojvoda
- f) kralj
- g) cesar

To je seveda samo groba in najenostavnejša delitev, saj je obstajalo še nekaj vmesnih plemiških stopenj, ki v tem trenutku niso tako pomembne (npr. pokneženi grof, deželni grof, mejni grof, nadvojvoda (samo za člane habsburške oziroma habsburško-lotarinške dinastije)). Med stopnjo a in b je predvsem v Avstriji do 19. stoletja obstajala še ena vmesna stopnja, ki je bila prepoznavna po predikatu "**Edler von**". Po letu 1832 pa teh stopenj cesar ni več podeljeval, temveč je večino izenačil z netituliranim plemstvom, medtem ko so ostali, ki so do takrat že dobili mesto v deželnem zboru, postali enakopravni z vitezi in so brez predpisane takse tudi dobili viteški naziv. **Baroni**, ki so v Avstriji že sodili med visoko plemstvo, so se v nemških deželah imenovali "svobodni gospodje" (Freiherr), medtem ko je beseda "baron" označevala tujce z enako plemiško stopnjo. Ženski baronski naziv je poznal dve obliki in sicer Freiin za rojeno in neporočeno baronico ter Freifrau za poročeno baronico, torej baronovo ženo.

³ Státní ústřední archiv v Praze, Genealogická sbírka Dobrenského, št. 21.

⁴ Arhiv Republike Slovenije (AS) 1073, Zbirka rokopisov, I-1R, Dizmova kronika, str. 125, št. 76.

⁵ AS 1073, Zbirka rokopisov, 150r – Nicrologia seu liber mortuorum reverendissimorum dominorum abbatum qui in celeberrimo et antiquissimo monasterio Sitticensi sacri et exempti ordinis cisterciensium viam universae ingressi sunt a septem saeculis anno aerae christianae MCXXXV usque 1720, pg. 20.

⁶ Matevž Košir: Stanovski poverjeniki in stanovski odbor ter instrukciji za poverjenike iz let 1540 in 1542. *Arhivi*, XXII, 1999, št. 1-2 (*Zbornik ob sedemdesetletnici dr. Eme Umek*), str. 159-167.